

*'Wees verheugd als die dag komt
en spring op van blijdschap'*

Meditatie ds. Gerard Rinsma
zondag 17 februari 2019
(zesde zondag na epifanie)

Eerste schriftlezing: Jeremia 17: 5-10
Evangelielezing: Lucas 6:17-27

OVERWEGING

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, lieve mensen

Laatst vroeg ik iemand, wat zij het mooiste gedeelte uit de bijbel vond. De mevrouw, met wie ik sprak, hoefde niet lang na te denken. De zalig-sprekingen. En toen ik doorvroeg: waarom, antwoordde ze: ik heb het gevoel dat Jezus in die woorden mij bedoelt.

Misschien vergaat het ons wel net zo, als we die woorden van Jezus zonet opnieuw hebben gehoord. Dat we het gevoel hebben, dat Jezus ons ermee op het oog heeft. Dat hij ons ermee bedoelt, dat hij zijn ogen op ons gericht heeft.

Het staat er ook zo mooi: Toen hij met hen de berg was afgedaald, bleef hij staan op een plaats waar het vlak was. Daar had een groot aantal van zijn leerlingen zich verzameld, evenals een menigte mensen uit heel Judea en Jeruzalem en uit de kuststreek van Tyrus en Sidon. Ze waren gekomen om naar hem te luisteren en zich van hun ziekten te laten genezen; ook degenen die gekweld werden door onreine geesten werden genezen, en de hele menigte probeerde hem aan te raken, want er ging een kracht van hem uit die allen genas.¹

Het is eigenlijk een kerkdienst in de open lucht. Zonder muren, zonder deuren, zonder drempels. Vrij toegankelijk voor iedereen: er zijn geen hekken, geen pasjes, er is geen controle.

En wie zijn er gekomen? Mensen die gekomen zijn om dat ze het heil van hem verwachten, omdat ze hun hoop op hem gevestigd hebben. Mensen met moeiten, mensen met pijn, mensen met verdriet. Kijk daar staat die man, die z'n vrouw heeft verloren, daar staat die vrouw, die haar kind heeft begraven, daar staat de vrouw, die door haar vader misbruikt is, daar staat de man, die vroeger geslagen zo veel geslagen is, daar de vrouw, die voortdurend pijn heeft, daar de man, die gevangen heeft gezeten. Een lange rij van mensen, allemaal verschillend, allemaal gelijk. Mensen, door het leven geschonden, door het leven beschadigd, door het leven beroofd van hun geluk.

---

¹ Lucas 6:17-24

Maar let op wat Lucas nu vertelt. Hij vertelt dat hij zijn blik op zijn leerlingen richt.² Hij richtte het oog op zijn leerlingen; hij keek hen aan. Wie zijn dat? Die, die hij vorige week geroepen heeft? De vissers? Simon Petrus en de andere elf? Dat denken we vaak. Maar in dit evangelie zijn er veel meer. Het zijn de mensen, die gekomen waren om te luisteren; het waren de mensen, die gekomen waren om zich van hun ziekten te laten genezen. Kortweg: al de mensen, die hun hoop op Jezus hadden gevestigd, hun heil van hem verwachtten.

Rembrandt heeft dat verschillende keren afgebeeld. Zoals u ziet op de voorkant van de liturgie. Niet bepaald het concertgebouw-publiek. Niet bepaald de bovenlaag van de bevolking. Er ligt een kind languit op de grond. Totaal verdiept in zijn eigen spel. Een moeder, die haar kind de borst geeft. Een man, die gehuld is in lompen. En weet u: Rembrandt hoefde zijn huis maar uit te lopen om dit in het echt te zien. Hij hoefde de Jodenbreestraat maar uit te lopen om op de Nieuwmarkt uit te komen en daar de bedelaars te zien, de straatkinderen, de wezen. Twee eeuwen later zal Vincent van Gogh met dezelfde ogen kijken en met eenzelfde mededogen de bevolking van zijn tijd afbeelden. Bijvoorbeeld in 'De aardappeleters', waarop die arme boerenfamilie staat afgebeeld. Bartje. Ze eten aardappels en drinken koffie rond een grauw linnen tafelkleed onder het licht van een lampje. Maar door de stoom, die van de dampende aardappelen opstijgt, krijgt het kind op de voorgrond, een aureool. Volgens Wessels, mijn vroegere docent, is dat geen toeval, maar bewuste compositie van van Gogh: het kind, dat we alleen van achter kunnen zien, lijkt daardoor op Jezus, die zich bij het laatste avondmaal aan zijn leerlingen openbaart."³

---

² BG Lucas 6:20 En Hij hief zijn ogen op naar zijn discipelen

^{WHO} Lucas 6:20 Kai. auvto.j evpa,raj tou.j ovfqalmou.j auvtou/ eivj tou.j maqhta.j auvtou/

^{SVV} Lucas 6:20 En Hij, Zijn ogen opslaande over Zijn discipelen, zeide:

^{W78} Lucas 6:20 Hij sloeg nu zijn ogen op, keek zijn leerlingen aan

^{W95} Lucas 6:20 Hij richtte het oog op zijn leerlingen

^{KJV} Lucas 6:20 And he lifted up his eyes on his disciples,

^{NAS} Lucas 6:20 And turning His gaze on His disciples,

^{NJB} Lucas 6:20 Then fixing his eyes on his disciples

^{ELB} Lucas 6:20 Und er erhob seine Augen zu seinen Jüngern und sprach: Glückselig ihr Armen, denn euer ist das Reich Gottes.

^{L45} Lucas 6:20 Und er hub seine Augen auf über seine Jünger

^{LUT} Lucas 6:20 Und er hob seine Augen auf über seine Jünger

³Trouw 27 juli 2015 Van Gogh wilde Jezus zijn Dora Rovers

Die verwijzing naar het 'Laatste Avondmaal' verwijst, wordt volgens Wessels onder meer versterkt door een oudere man, die zijn mok zo eerbiedig vasthoudt dat het lijkt alsof het een kelk is. "De tafel is hun altaar en het voedsel een sacrament voor ieder die zich afgemat heeft."⁴

*Starry, starry night
Portraits hung in empty halls
Frameless heads on nameless walls
With eyes that watch the world and can't forget
Like the strangers that you've met
The ragged men in ragged clothes
A silver thorn, a bloody rose
Lie crushed and broken on the virgin snow*

Van Gogh, zegt Wessels, wilde mensen bemoedigen. Eerst als (hulp)-predikant in Groot-Brittannië en als evangelist in de Borinage, later als kunstenaar. Zijn schilderijen zijn bedoeld als troost. Te vergelijken met het evangelie van Lucas, die volgens de klassieke overlevering ook een schilder was.⁵

Van de 'De aardappeleters' tot en met 'Zonnebloemen', wie goed kijkt haalt er zo Van Goghs godsdienstige gedrevenheid uit. 'Van Gogh brak niet met het christelijk geloof, zoals vaak wordt beweerd.' Van Gogh wil mensen bemoedigen." Eerst als (hulp)predikant in Groot-Brittannië en als evangelist in de Borinage, later als kunstenaar.

⁴ Wessels, geciteerd Trouw 27 juli 2015 Van Gogh wilde Jezus zijn Dora Rovers

De onbekendheid in ons land met de religieuze aspecten van Van Gogh heeft volgens de emeritus hoogleraar te maken met ontkerkelijking en een algemeen gebrek aan belangstelling voor godsdienst. "In het heersende seculiere klimaat is er weinig belangstelling voor religie. Er is bijna sprake van een anti-houding, waarbij godsdienst wordt afgedaan als iets dat niet meer bij ons zou horen." Tijdens lezingen merkt hij, en ook Hoek, dat deze kant van Van Gogh voor velen nieuw is.

Hoewel de toehoorders van Everdien Hoek aanvankelijk verrast zijn, menen zij gaandeweg de schilder te herkennen als Christusfiguur op zijn schilderij Pietà. Daarop rouwt Maria bij de overleden Christus. Van Gogh schilderde een roodbebaarde man in de armen van Maria. Hoek: "Hé, dat is Van Gogh zelf", roepen de deelnemers dan. Ja, het roept zeker de gedachte op dat het hier om een zelfportret gaat. Eigenlijk wilde Van Gogh gewoon Christus zijn."

⁵ <http://www.heiligen.net/heiligen>

Sinds de zesde eeuw heeft de overtuiging postgevat, dat Lukas ook schilder was. Zo zou hij portreticonen hebben vervaardigd van de apostelen Petrus en Paulus. Bovendien staan er drie iconen van de Moeder Gods op zijn naam. Dat verklaart meteen waarom Lukas zo veel weet van de omstandigheden waaronder Jezus geboren is en opgroeide: hij heeft het uit Maria's eigen mond gehoord, terwijl zij voor hem poseerde. Dat tafereel is dan ook vooral in de middeleeuwse kunst vaak afgebeeld. Daarnaast wordt hij vaak schrijvend afgebeeld, meestal vergezeld van zijn evangelistensymbool: het rund of de os.

Een van zijn vermeende Mariaportretten wordt vereerd in de Santa-Maria-Maggiore te Rome. Daarnaast wordt hij ook beschouwd als de maker van het in feite 12de-eeuwse beeld van de Zwarte Madonna (La Moreneta, La Morena de la Serra) in de benedictijnenabdij van Montserrat (bij Barcelona).

Maar Jezus zelf is geen schilder; Jezus zelf heeft geen palet, geen linnen doek. Wat heeft Jezus zijn toehoorders dan wel te bieden? Op het eerste gezicht alleen maar woorden.⁶

'Gelukkig jullie die arm zijn, want van jullie is het koninkrijk van God.
Gelukkig jullie die honger hebben, want je zult verzadigd worden.
Gelukkig wie nu huilt, want

*door je tranen heen zul jij weer lachen
net zoals toen die laatste keer.
En ook al denk je, dat dat komt nooit meer.
Dat komt nooit, nooit meer terug:
ach Margrietje, de rozen zullen bloeien,
ook al zie je mij niet meer.*

Prachtige woorden. Vol grote beloftes. Maar worden ze ook waar? Worden ze waar gemaakt?

Luiden de 'zaligsprekingen' waar we eigenlijk in geloven en waar wij leven anders. Zo:

Gelukkig de mensen die veel weten en alles kunnen, slim zaken kunnen doen en politiek behendig zijn, want zij zullen het ver schoppen.

Gelukkig de mensen die schatten op aarde verzamelen, want zij hebben niets anders meer nodig.

Gelukkig zij, die hun schuren afbreken om nog grotere te bouwen, waar ze al mijn graan en goederen kunnen opslaan, want ze hoeven zich nergens zorgen over te maken.⁷

---

⁶ Het genre 'zaligspreking' is zonder twijfel het meest bekend uit het Nieuwe Testament, maar is daar geenszins toe beperkt. Ook in het Oude Testament is het herhaaldelijk te vinden. Zo vormt het de aanhef van het Psalterium: 'Gelukkig de mens die...' (Ps. 1,1); 'Gelukkig wie schuilen bij hem' (Psalm 2,12; 34,9; 84,6); 'Gelukkig de mens die op hem wacht' (Jes. 30,18); 'Gelukkig is de mens die blijft wachten' (Daniël 12,12); 'Gelukkig is een mens die op mijn wegen blijft'; 'Gelukkig is elke mens die naar mij luistert' (Spr. 8,32vv). Deze zaligsprekingen worden ofwel God in de mond gelegd of hebben betrekking op hoe men God direct in het leven betreft. Datzelfde vinden we ook in een tekst die tot de Dode Zeerollen behoort (4Q525).

In teksten als Sirach 25,8v; 26,1 en Tobit 13,14 gaat het om een goede verstandhouding tussen mensen onderling. Ook in de pseudepigrafische literatuur komen we het genre 'zaligspreking' tegen: 'Gezegend jullie, rechtvaardigen en uitverkorenen, want jullie deel zal heerlijk zijn' (1 Henoch 58,2). Wanneer Henoch de tuin van Eden, het paradijs, betreedt gaat dat gepaard met een litanie van negen (!) zaligsprekingen (2 Henoch 42,6-14). Ook uit het oude Egypte en het oude Griekenland is het genre 'zaligspreking' bekend.

⁷ Lucas 12: 16 En hij vertelde hun de volgende gelijkenis: 'Het landgoed van een rijke man had veel opgebracht, en daarom vroeg hij zich af: Wat moet ik doen? Ik heb geen ruimte om mijn voorraden op te slaan. oen zei hij bij zichzelf: Wat ik zal doen is dit: ik breek mijn schuren af en bouw grotere, waar ik al mijn graan en goederen kan opslaan,

Gelukkig de mensen, die veel goederen in voorraad hebben, genoeg voor vele jaren, want zij hebben alle tijd om rust te nemen, te eten, te drinken en zich te vermaken.⁸

Gelukkig de mensen, die zich kleden in purperen gewaden en fijn linnen en die dagelijks uitbundig feestvieren - en nou wordt de toon van Jezus onverwacht scherp - want jullie hebben je deel al gehad. En tot schrik van zijn toehoorders zegt hij: Wee jullie die nu verzadigd zijn, want je zult hongeren. Wee jullie die nu te lachen hebben, want je zult treuren en huilen. Wee jullie wanneer alle mensen lovend over je spreken, want hun voorouders hebben de valse profeten op dezelfde wijze behandeld.

Anders dan in het evangelie van Mattheüs klinkt hier uit Jezus' mond een vlijmscherpe kritiek. Tegen de rijken van zijn tijd! En Lucas zal ze herhalen tot aan het eind van het boek Handelingen. In de gelijkenis van de rijke dwaas, in de gelijkenis van de rijke man en de arme Lazarus. In zijn advies aan de rijke jongeling: Nog één ding ontbreekt u. Verkoop alles wat u hebt en verdeel de opbrengst onder de armen, dan zult u een schat in de hemel bezitten. Kom daarna terug en volg mij!' In zijn verzuchting: 'Wat is het moeilijk voor rijken om het koninkrijk van God binnen te gaan. Het is gemakkelijker voor een kameel om door het oog van een naald te gaan dan voor een rijke om het koninkrijk van God binnen te gaan.'

Maar die woorden van Jezus zijn niet bedoeld voor de gemeente in Jeruzalem of in Galilea. Daar hadden ze geen cent te makken. Voor die gemeente moest geld ingezameld worden. En Paulus beveelt het van harte aan. Wat de collecte voor de heiligen (in Jeruzalem) betreft, laat ieder van u elke eerste dag van de week naar vermogen iets opzijleggen. Wanneer ik eenmaal bij u ben, zal ik degenen die u hebt uitgekozen om de gaven te overhandigen, met aanbevelingsbrieven naar Jeruzalem laten gaan.⁹

Nee, al deze woorden van Jezus zijn bedoeld voor de rijke top laag in Rome. Hen heeft Lucas op het oog, hen houdt hij de gemeente van Jeruzalem voor. Kijk eens hoe ze in Jeruzalem met elkaar omgaan: ze hebben alles gemeenschappelijk. Ze vekopen al hun bezittingen en ver-

---

⁸ Lucas 12: 18 vv en dan zal ik tegen mezelf zeggen: Je hebt veel goederen in voorraad, genoeg voor vele jaren! Neem rust, eet, drink en vermaak je. Maar God zei tegen hem: "Dwaas, nog deze nacht zal je leven van je worden teruggevorderd. Voor wie zijn dan de schatten die je hebt opgeslagen?" Zo vergaat het iemand die schatten verzamelt voor zichzelf, maar niet rijk is bij God.'

⁹ 1 Kor. 16:1-4

delen de opbrengst onder degenen die iets nodig hadden. Ze komen elke trouw en eensgezind samen in de tempel, ze breken het brood bij elkaar thuis en gebruiken hun maaltijden in een geest van eenvoud en vol vreugde.¹⁰ Ik bedoel maar, hoor je Lucas daarmee zeggen: kunnen jullie in Rome misschien daar een voorbeeld aan nemen?

*Let me take you by the hand
and lead you through the streets of London;
I'll show you something
to make you change your mind*

Maar hoe mooi dit liedje ook klinkt: arm zijn is niet romantisch. Het is nachten wakker liggen en niet weten hoe de eindjes aan elkaar te knopen. Je kinderen niet mee laten doen met allerlei clubjes waar klasgenootjes heen gaan. Zoveel schulden hebben dat je uit huis gezet dreigt te worden en dat kan vaak ook gebeuren. En in vele delen van de wereld betekent het dat je 's morgens niet weet of je jezelf en je gezin die avond een maaltijd kan geven.

Ook Rembrandt stierf arm; Vincent van Gogh maakte ontgoocheld een eind aan zijn leven en Jezus, - we weten het – stierf als een slaaf aan een kruis.

Maar tot op de dag van vandaag wordt zijn boodschap gehoord. Tot op de dag van vandaag klinken zijn woorden in alle uithoeken van de wereld. Tot op de dag van vandaag zijn ze voor mensen in Afrika, in Azië, in China, Latijns -Amerika een bron van troost. Een bron van hoop. Doet hen dromen van de dag, dat de hemel op aarde zal komen. Wees verheugd als die dag komt en spring op van blijdschap, want jullie zullen rijkelijk beloond worden. Niet in de hemel straks, als compensatie van het lijden nu. Nee, de hemel is aanwezig in Jezus zelf en in hem is niemand minder dan God zelf aanwezig. Jezus en God staan naast de armen, de hongerigen, vervolgd, bedroefd, mensen die niet in tel zijn, die niet beantwoorden aan de idealen van de maatschappij.

Juist deze mensen haalt Jezus uit het schemerduister en zet ze in het volle daglicht, in het licht van God. De waarde van de samenleving hangt af van hoe je omgaat met de armen, daklozen, vluchtelingen. Ze

---

¹⁰ Hand: 2:44

zijn niet beter dan rijke mensen, omdat ze arm zijn, ze zijn wel in die zin beter af, dat God met hen optrekt...

En dat lijken ze in Maastricht begrepen te hebben.¹¹ Maastricht is een stad met veel verschillende milieus: die van de oorspronkelijke bewoners (de Sjengen) naast buitenlandse studenten en expats, maar ook die van arm en van rijk. Voeg daarbij ook nog eens de typisch Maastrichtse nadruk op zien en gezien worden, een flaneer- en terrasjescultuur die niet voor elke portemonnee is weggelegd.

Want in 2016 organiseerden broer en zus Gable en Romy Roelofsen een Common Carnaval, een doelbewuste poging om vluchtelingen en andere nieuwkomers bij carnaval te betrekken, met een Syrische vluchteling als prins Ali I.

En vervolgens met kerst een gelegenheidskoor, dat in het Bonnefantenmuseum zong. En dat gelegenheidskoor bestond uit mensen, die van de voedselbank afhankelijk zijn tot professoren. Een van hen was ontslagen bij de supermarkt waar ze werkte. Ze had nog WW, maar als ze geen werk zal vinden, („Niet makkelijk op je 52ste”), zal ze op termijn in de bijstand terecht komen. Maar in het koor werden haar ogen geopend: “Door mee te doen aan dit project, is me pas duidelijk geworden hoeveel mensen worstelen. Om eraan toe te voegen: Ik heb het zingen ontdekt. Ik heb me inmiddels aangemeld bij het kerkkoor. Amen.

---

¹¹ NRC 19 december 2018 Paul van der Steen Rijk en arm zingen samen in het Bonnefantenmuseum